

Permacultuur in de praktijk

De eetbare tuin

Door Tom Lassing
Voor het eerst uitgebracht in de herfst van 2013
Versie 1.1 feb 2014

<http://www.perma-cultuur.nl>
<http://www.eerlijkvoedsel.com>

In iedere streek, in ieder land, maar ook in iedere tuin en op iedere akker zullen planten en dieren op hun manier groeien en bloeien. Er is dus geen standaard 'one fits all' aanpak voor de praktische toepassing van de details van zoiets als Permacultuur.

Gelukkig maar, we kunnen er dus allemaal onze eigen persoonlijke draai aan geven. Toch is er wel iets wat ons allen verbindt.

Die verbinding is het besef dat de mens één is met de aarde.

Daar kunnen we heel hoogdravend over doen, maar zonder de aarde zijn we niets. In de moderne maatschappij doen we wel alsof de aarde er niets meer toe doet, maar steeds vaker zien we bewijzen dat we gezonder en gelukkiger zijn als we in harmonie met de aarde en de natuur leven.

Deel de weelde...

Oogst van het land, het mag!

Maar geef ook genoeg terug, zodat je volgend jaar weer net zo veel kan oogsten!

Permacultuur is ook niet uniek in die zin dat we nu compleet nieuwe en unieke dingen gaan ontwikkelen. De natuur deed het ons immers al lang voor. Een oerbos is 'Perma' in optima forma. Dit zou voor iedereen als inspiratie mogen dienen. Het enige dat wij toevoegen, is cultuur.

Wat wij als mensen willen en wat anders is dan wat de natuur ons in haar natuurlijke vorm al geeft, is meer concrete opbrengst voor ons. We willen dus cultiveren. Dat doen we dan echter wel het beste in harmonie met onze omgeving. Geen rooibouw, maar een oogst in harmonie met wat we teruggeven.

Alleen dat is op de lange termijn vol te houden en is daarmee duurzaam. Dan zal de bodem ook niet verarmen, verdrogen of vervuild raken.

Laten we te veel alleen de natuur haar gang gaan, dan is de oogst-opbrengst geen prioriteit voor de natuur. We gaan met Permacultuur de natuur dus een beetje de door ons gewenste kant op sturen, door in te zetten op een bewuste oogst van bepaalde producten. Dát is het verschil tussen de natuur zelf zijn gang laten gaan en wat we Permacultuur noemen. Het is daarbij wel noodzakelijk steeds het evenwicht te blijven zoeken met de natuur. We brengen terug wat we eruit halen.

Daarbij gaan we dingen toepassen die we al eeuwen lang toepassen. Dat is dus echt niet Permacultuur uniek.

Ga er dus vanuit dat u veel dingen die we toepassen al eens eerder zag.

Slechts enkele punten van Permacultuur zijn heel specifiek 'anders' dan we gewend zijn.

Anders, maar niet uniek. Laat vooral het punt los dat het 'uniek' zou zijn. Het is vooral heel logisch. In feite is het heel 'natuurlijk'.

Permacultuur, samenwerken mét de natuur, in plaats van productie ten koste van de aarde en de natuur.

De eetbare tuin... Er is zo veel mogelijk met Permacultuur!

Uitgangspunten Permacultuur

Wat is Permacultuur eigenlijk?

- Het creatieve ontwerpproces dat is gebaseerd op bepaalde ethiek en ontwerp uitgangspunten. Het tracht de patronen en relaties die we in de natuur aantreffen te gebruiken in alle aspecten van de menselijke interacties. Dat gaat van cultivering van het land, tot het ontwerp van tuinen, gebouwen tot zelfs het bouwen van een economie.

Door met deze uitgangspunten te werken, veranderen we van 'nemende en afhankelijke consumenten' tot verantwoordelijke producenten.

De technieken en strategieën die u kunt gebruiken, zijn sterk afhankelijk van de plek op aarde waar u zich bevindt. U moet in die zin roeien met de riemen die u heeft. De methode waarmee u dus gaat werken zal aangepast zijn aan de locatie. De basis is echter overal gelijk. Als u met dezelfde principes aan het werk gaat, zult u waardevolle denkpatronen ontwikkelen die u van dienst zijn in veranderlijke tijden.

We kunnen dit vertalen naar bijvoorbeeld uitspraken als deze:

De mens maakt deel uit van het ecosysteem. We staan er niet boven. Het gaat dus om meer dan alleen voedselvoorziening. Het gaat om continuïteit en duurzaamheid van heel onze samenleving. Het totale systeem waarmee en waarin we leven moet zichzelf uiteindelijk in stand kunnen houden. Dat is de balans waar we naar zoeken. Die moeten we zoeken, anders zal het leven op deze aarde ook voor de soort 'mens' ooit eindig zijn, lang voordat de aarde zelf door veranderingen in de zon 'op' raakt.

Permacultuur... Het komt voort uit:

Permanent Agriculture en Permanent Culture

Waarom Permacultuur in plaats van bestaande land, tuin en akkerbouw?

(Een niet uitputtende lijst van argumenten)

1. Bevordering biodiversiteit
2. Goed voor de structuur en rijkdom van de bodem
3. Eén met de natuur en de natuurlijke processen
4. Hogere opbrengst per vierkante meter
5. Stimulering bijenpopulatie
6. Ook voor kinderen heel interessant
7. Overall toe te passen omdat het logisch en holistisch is
8. Bevordert eigen kweek en vervolgens gezonder en bewuster eten bij zowel kinderen als volwassenen
9. Vermindering afhankelijkheid van olie en andere fossiele brandstoffen
10. Voorkomen bodemerosie, vervuiling en verarming van de bodem
11. Schoonhouden van het grondwater (kunstmest en gifstoffen vervuilen het grondwater)

Permacultuur gaat in onze streek goed samen met:

- (Brabantse) houtwallen
- Coulissenlandschap structuur
- Dagtoerisme
- Boerderijwinkel
- Versterking lokale economie

Bomen, struiken, plantjes, knollen en wortels... bij Permacultuur staat dat allemaal door elkaar. Vertikaal oogsten is minder efficiënt dan horizontaal oogsten, maar de opbrengst per vierkante meter is wel tot 5 x hoger!

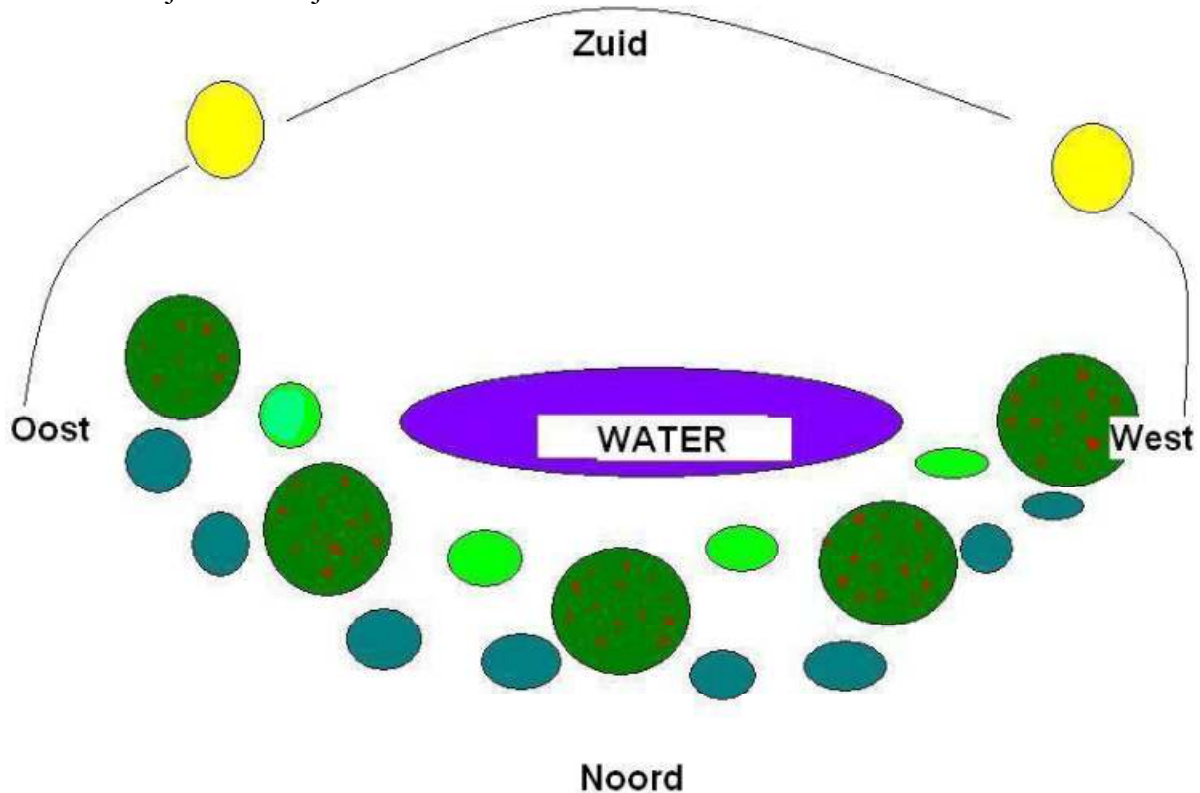
Geen gif, immers, het evenwicht, daar zorgen de planten en beesten zelf voor. Ook beesten, insecten en bacteriën hebben hun rol.

Wat heeft Permacultuur met cirkels?

Een vraag waar ik direct het antwoord op wil geven, omdat het vaak niet begrepen wordt. **De cirkel komt voort uit de beweging die de zon ten opzichte van de tuin of akker maakt!**

Vooraf in onze contreien is de warmte van de zon enorm belangrijk. We moeten maximaal gebruik maken van wat we aan zonlicht verkrijgen.

In de Permacultuur tuin zal je daarom al snel vanuit de begroeiing een soort cirkelvorm zien, die hoge en windtegenhoudende planten en struiken op het noorden zet en lage planten in het zuiden. Al bijna natuurlijk ontstaat er daardoor een halve cirkel.

Zonnecirkel ontwerp, bron: Permacultuurnederland.org)

In dit ontwerp is er sprake van 5 fruitbomen die elkaar niet beconcurreren voor het zonlicht. Ertussen vier bessenstruiken. En aan de noordzijde nog extra fruitstruiken. Zo vangen ze de koude noordwind op, terwijl ze elkaar niet bevechten voor de zon. Het water in het midden is er bewust geplaatst. Dit zorgt immers door reflectie voor meer licht.

Helaas is soms het cirkel idee iets te ver doorgetrokken waardoor de cirkel belangrijker werd dan het doel. In de cirkel zit ook het holistische vervat. Circle of life. Maar ook de baan van de zon rondom de aarde. Ik ben zelf geen voorstander van cirkel om de cirkel.

In mijn eigen tuin heb ik wel heel bewust ronde paden verwerkt, maar deze zijn niet op de zon gericht. Immers was mijn huis nooit gebouwd met de uitgangpunten van Permacultuur voor de tuin. Ik heb dus wel de gedachte van de cirkel in het ontwerp mee laten nemen (Ontwerp door tuinarchitect Jeroen Klerks), maar deze cirkelvormige paden hebben geen rol gekregen in de oogstmaximalisatie van de tuin.

Ook heb ik wel een zwembijver, maar deze is maar ten dele optimaal geplaatst voor reflectie. De tuinbeleving was voor ons ook veel waard.

Weet overigens dat in Afrika de zonnecirkels vaak juist andersom liggen. Daar is de zon te sterk en willen ze juist een afscherming tegen de zon, zodat in de schaduw de planten vrij makkelijk van water en vocht voorzien kunnen worden.

Per streek, per land, per tuin, overal zal men anders met de praktische uitvoering van de principes van Permacultuur omgaan.

Vooraf door uw tuin en huis goed af te schermen van de koude noorden en oostenwind, kunt u veel winnen. In de winter kan het zelfs schelen op uw stookkosten als u uw huis in de luwte kan leggen van een natuurlijk windscherm.

In landen waar water schaars is zullen ze waterpartijen graag in de schaduw leggen. In Nederland en België leggen we de vijvers vaker in de zon, zodat we profiteren van reflecterend licht.

Een natuurlijk hek

Een mooi voorbeeld van duurzaamheid. Ik heb zelf in mijn permacultuur tuin een hek gemaakt van takken. Totaal niet uniek, maar wel veel natuurlijker dan een geïmpregneerd hekje vanuit het tuincentrum. Het is voor het milieu een stuk gezonder en voor de portemonnee een stuk vriendelijker. De vogels vinden het fantastisch. Het kost ook geen geld en ik raak op een natuurlijke manier van mijn takken af

Is zo'n takkenmuurtje uniek voor Permacultuur? Neen.

Het past echter wel perfect in een Permacultuur tuin of akker. Op deze manier belasten we het milieu niet met een stuk hout uit Zuid Amerika, geïmpregneerd met beits uit Noord Amerika en in elkaar gezet in China.

Zo kan iedereen eigen accenten leggen en een Permacultuur opzet helemaal vormen naar eigen wens en behoefte.

Overigens een tip die ik kreeg van een vogelkundige... Maak zo'n muur, als je de ruimte hebt, een kleine meter breed. Vogels kunnen zich er dan ook echt in verbergen en beschermen en ze hebben er dan ook serieus iets aan. Mijn muurtje was nog geen 50 centimeter breed en het nut voor vogels is dan beperkt.

Kunstmest

Werk je met als basis de intentie van Permacultuur, dan is het ook vanuit de basis logisch dat er geen gebruik gemaakt wordt van kunstmest...

Maar als u van start gaat met uw tuin, dan is er niemand die met een groot verbod bord staat.

Als u uw tuin snel op gang krijgt met kunstmest, dan doet u dat als u dat wilt.

Het is beter voor het milieu en de afvalberg om het met organische mest te doen, maar er kunnen redenen zijn om die bij de start niet te willen gebruiken.

Voel u niet bezwaard als u uw eigen pad gaat bewandelen. Permacultuur doen we niet omdat het schrift heilig is. We doen het omdat het zoveel voordelen heeft.

En mijn moestuin dan?

Ik heb zelf in mijn tuin enkele akkers opgezet. Ik heb er ook heel bewust een moestuin van zo'n 10 bij 15 meter mee bij instant gehouden. Bewust, omdat ik al wel iets ervaring heb met een moestuin en omdat ook heel veel anderen er ervaring mee hebben. Daar kan ik dus kennis uitwisselen met anderen die mij er op hun beurt weer meer over kunnen vertellen.

Een deel van mijn moestuin in het voorjaar van 2013:

(De moestuin ligt in het lage deel van de tuin en bij enorme regenbuien loopt de moestuin onder water. Door de aardappelen op kleine verhogingen te planten wist ik de opbrengst meer dan te verdubbelen.)

De kennis en ervaring ligt anders bij Permacultuur. Er is momenteel verhoudingsgewijs nog niet zo veel concrete kennis en ervaring in Nederland aanwezig. Dat is dus soms ook een kwestie van vallen en opstaan.

Ik wil echter ook dit jaar zeker groenten en fruit uit de tuin eten. Vandaar dat ik de moestuin nu nog niet opgegeven heb. Dat dit op termijn waarschijnlijk gaat gebeuren is mijn stellige verwachting. Immers levert een Permacultuur tuin veel meer oogst op. Daarbij ziet mijn moestuin er vaak in de loop van het seizoen al zo wild uit, dat menigeen denkt dat het al een Permacultuur opzet is. Ik ben namelijk niet zo van de keurig aangeharkte perkjes. Nooit geweest ook. Ik doe wel ieder jaar een keurige poging, zoals u hierboven op de foto kunt zien.

Vertikaal oogsten

We kennen allemaal horizontaal oogsten. Dat zien we immers op de akkers gebeuren. Aardappelvelden, of spinazie, of maïs, of appels etc.

Steeds is het één laag die geoogst wordt en het is ook het enige dat er op het veld staat. Lekker efficiënt voor het oogsten, maar het veld wordt niet optimaal gebruikt. Het wordt namelijk alleen horizontaal gebruikt, niet vertikaal. We gebruiken de velden in Nederland en België ook over het algemeen maar voor één oogst per jaar.

Het combineren van meerdere producten en dan ook nog liefst een beetje spontaan door elkaar is voor de oogst efficiëntie een ramp. Geen grote machine die in één keer het veld kan rooien.

Maar daarmee ook geen mogelijkheid om met die enorme machine letterlijk kaalslag toe te passen en alle leven op en onder het veld kapot te maken.

Bij een verticale oogst zal het vaak met de hand of met kleine machines gaan. Daar een paar manden appels en hier een kistje aardappelen en een paar kroppen sla. Nog een paar wortels en wat bessen.

Minder efficiënt voor wat betreft de oogst, maar wel veel meer opbrengst per vierkante meter. Tot wel 5 x meer zeggen de eerste ervaringdeskundigen.

Ook blijft op deze manier de bodem intact. Dat is weer goed voor het bodemleven en dat is weer goed voor de vruchtbaarheid van de bodem.

Met de hogere opbrengst kan het via deze manier verbouwen van groente en fruit, kruiden en noten dus ook weer rendabel worden. Daarbij kunnen we ook veel meer weer lokaal gaan verbouwen. Nu komen de meeste groenten en fruit van over heel de wereld, terwijl ons fruit ook de halve wereld rond gaat. Het kost enorm veel olie om dat voor elkaar te krijgen.

Permacultuur stimuleert het lokaal verbouwen en consumeren van veel meer verschillende lokale producten. Dat is ook goed voor de lokale economie.

7 lagen

We kunnen tot wel 7 lagen benoemen waarmee we vertikaal kunnen verbouwen en vervolgens oogsten.

1. Hoge bomen zoals walnoten, tamme kastanjes en hoogstam fruitbomen
2. Lage bomen zoals laagstam fruit, hazelnoot en lambertsnoten
3. Klimplanten als druiven, kiwi, passievrucht, hop
4. Struiken als braam, framboos, bessen
5. Kruiden en groenten
6. Bodemkruipers als komkommers, meloenen, courgettes, aardbeien
7. Knollen als aardappelen, bieten, uien, wortels, knoflook

Uiteraard staat het u vrij te kiezen uit de lagen. Vooral hoge bomen vergen enorm veel ruimte. Op een akker kan dat nog wel, maar in een tuin is zo'n boom al snel te overheersend aanwezig.

Overigens vinden we onder de grond deze lagenstructuur ook terug. De wortels van de verschillende planten en bomen hebben ook ieder een eigen diepte. Ze halen voeding en vocht uit alle lagen en stoppen het ook weer terug. Als ook de bladeren in de tuin blijven, zullen de andere planten er het volgend jaar hun voedingsstoffen uit kunnen halen. Door de lagenstructuur komen dus ook voedingsstoffen uit de bodem beter tot hun recht.

Geen kale akkers meer

Een belangrijk afgeleide van Permacultuur is ook dat de zon niet langer meer vol op de kale aarde zal schijnen. Heel strenge toepassers van Permacultuur zullen ook geen ploeg meer pakken.

Een schep in de grond is als een wond in uw huid.

De zon op de kale aarde is als de zon op uw kale huid. Het is niet goed voor de bodem en het bodemleven.

Maar de planten kunnen er wel tegen!

De planten zijn dan ook de zonnecrème voor de bodem. Sommige planten hebben daarbij ook luchtige aarde nodig om goed tot groei te komen. Niets mis mee, als je daarna de aarde maar wel goed afdekt met mulch.

Een mooi voorbeeld van een lagenbescherming is een appelboom (hoogstam) met daaronder frambozenstruiken en daaronder dan weer klaver. Deze laatste was voor de introductie van kunstmest een veelgebruikte plant om de bodem te verrijken. In de wijk waar ik woon hebben we ook nog 'de klaverhoek'. hetgeen waarschijnlijk nog verwijst naar de periode van voor de kunstmest. Blijkbaar groeide de klaver er weelderig en was de bodem daar vruchtbaar. Er zijn dan ook de oudste boerderijen van de wijk te vinden.

De klaver zorgt er voor dat de akker in de winter toch groen blijft. Daarbij doet ook de boom daar met de vallende bladeren deftig aan mee.

Vaste planten en éénjarige planten

Permacultuur heeft in de naam ook al in zich dat er iets van een permanentheid in zit. Het is namelijk ook een combinatie van éénjarig en meerjarig spul. Je gaat immers een boom niet ieder jaar verplaatsen.

De boom moet ook zo geplaatst worden dat deze daar schaduw geeft, waar u schaduw wilt hebben.

In de moestuin hebben we geleerd dat je de vakken moet wisselen. Dus niet jaar in jaar uit dezelfde planten op hetzelfde perceel. De reden is vooral gelegen in het feit dat deze monocultuur teveel van het goede voor de bodem is. Bij een grotere diversiteit aan planten is de noodzaak van wisselen veel minder. Zet dan echter maar her en der een aardappel, en niet een heel veld vol. Wie gewend is om een x aantal vierkante meters aardappelen te poten kan dat met Permacultuur ook doen, alleen staan deze planten voortaan door de hele tuin of akker verspreid. hetzelfde met de bonen, spruiten, kolen, bieten, wortelen, uien en ga zo maar door. Geen nette perkjes meer, maar her en der plukjes. Zo leer je ook het snelst wat goed bij elkaar past en welke planten je liever niet bijeen zet.

Even een weetje... Planten die elkaar niet verdragen voeren een chemische oorlog tegen elkaar. Ze gaan 'huilen' via de bladeren. Het regent dan gifstoffen voor de andere plant. Er zijn echter ook combinaties waarbij deze stoffen juist voeding zijn voor de andere plant. Mooie combinaties vindt u hier: <http://www.perma-cultuur.nl/artikelen/13-combinatie-teelt>

Door bepaalde planten onder een andere plant of struik te zetten bescherm je deze planten ook tegen de wind, zon, regen en hagel. De struik staat er van de winter ook en die houdt de akker ook in de winter 'groen'. De wortels van die struik (of boom) zorgen ook dat de structuur van de grond bewaard blijft.

Het kan dus ook best zijn dat er een flink aantal niet eetbare planten of struiken in de tuin of akker staan. De reden is dan dat deze voeding of bescherming aan andere planten geven. Of misschien vindt je de struik of boom gewoon mooi. Ook dat kan in zekere zin een opbrengst van de tuin zijn.

Daarnaast kan het natuurlijk ook zo zijn dat niet voedsel, maar houtopbrengst de 'oogst' is. In de vroegere houtwallen was ook sprake van Permacultuur. Deze houtwallen dienden toen ook voor het verkrijgen van geriefhout(*). Verder stonden er vaak ook bessenstruiken en ander eetbaar spul in de houtwallen.

(* Geriefhout: Hout voor gereedschap en/of verwarming)

Mulch

Wat is mulch? Het is 'organische massa'.

Persoonlijk vind ik mulch een beroerde Engelse naam voor wat in feite organische masse, dood of levend zoals grove compost, stro, hooi, bladeren, gemaaid gras of houtsnippers kan zijn. Net wat u beschikbaar heeft.

Het mooie is dat een laag mulch ook lastig onkruid tegen kan gaan. De plant krijgt zo een voorsprong op het onkruid dat er uiteindelijk toch wel doorheen zal komen. Ook blijft de bodem onder de mulch veel langer vochtig.

In een goed bijgehouden Permacultuur tuin vindt u dus een weelderige begroeiing en mulch/organische massa.

Hier op de foto een voorbeeld van hoe mulch gebruikt kan worden.

Overigens een tip: Het is wel verstandig om na een vorstperiode de mulch toch even op te werken, zodat de bodem ook even kan ontdooien. Maar dat terzijde.

Ook dieren hebben een rol

Door heel bewust ook bepaalde dieren en insecten te lokken, kan je verschillende processen in de tuin stimuleren. Zo zal iedereen begrijpen dat veel bijen de bestuiving goed zullen doen.

Zonder rupsen geen vlinders en ook die vlinders zijn goed voor de bestuiving.

Veel duiven in de tuin kan ook interessant zijn, daar hun ontlasting een prima meststof is. De natuurlijke kunstmest als het ware.

Natuurlijk raak je een deel van de oogst kwijt aan de dieren en insecten.

-- Deel de weelde! --

Het is een kleine opoffering voor wat ze ook weer bijdragen. Wil je echt de kersen van de boom zelf hebben, dan moet je er alsnog een net over heen aanbrengen. Het is en blijft mogelijk.

Met bepaalde planten kan je bepaalde dieren lokken of juist verjagen in delen van de tuin of de akker. Door hier wat mee te spelen kan je ook al zorgen dat de oogst toch merendeels aan jou toekomt.

Een losse stapel stenen in de tuin is goed voor amfibieën, denk ook aan het aanbrengen van vogelnestkastjes en vleermuizenkastjes. Wat ik zelf ook heb, zijn schijven van boomstammen waar ik gaten in geboord heb. Een ideale plek voor bijen om hun nageslacht op uit te zetten.

Bijen boomstamschijf

Laat bijvoorbeeld ook een stapel takken liggen en laat in de herfst een hoekje met bladeren liggen. Er kruipt van alles onder en dat eet dan weer van alles of het wordt gegeten.

Wat past goed bij elkaar?

Vooraf vanuit de moestuin is er al veel ervaring op dat vlak in Nederland aanwezig. De vertaling naar het 'echt' zo efficiënt mogelijk door elkaar zetten is er echter nog weinig. Welke groentes en kruiden passen bij elkaar en welke zet je beter niet te dicht bij elkaar.

Bepaalde soorten planten en bomen verdragen elkaar niet, andere gedijen juist wel bij elkaar. Het is de kunst de goede combinaties te maken.

Een klein overzicht vindt u hier: <http://www.perma-cultuur.nl/artikelen/13-combinatie-teelt>

Waar u ook rekening mee moet houden, is de bodemsoort van uw tuin of akker.

Het kan wel zo zijn dat twee soorten elkaar goed liggen, maar als één van die twee in uw grondsoort of klimaat niet wil groeien, dan gaat het feest niet door.

Kijk ook heel goed naar de locatie in uw tuin of akker. Hou rekening met de zon, maar vooral ook met de wind.

Door tactisch stukjes tuin door struiken, bomen, muurtjes of heggen af te schermen, kunt u het microklimaat in de luwte van dat scherm flink aanpassen. Bouw bijvoorbeeld van plaggen een muurtje. Ik heb dat zelf ook gedaan. Na twee jaar zag het er als volgt uit:

Plaggenmuur, ongeveer 50 cm hoog.

Overigens heb ik flink wat aarde in de muizengaten moeten gooien. De wal was in het tweede jaar al een flinke gatenkaas geworden. Het voordeel van al die muizen was overigens wel dat we nu veel meer roofvogels zien. Een persoonlijke favoriet omdat in mijn jeugd roofvogels al vrijwel niet meer voorkwamen. (Ik groeide op in de stad Utrecht) Pas op mijn twaalfde zag ik

mijn eerste wilde uil. Als stadsjongen was ik er van overtuigd dat die beesten alleen nog maar in dierentuinen te zien waren.

Ik heb ook een door het bouwen van een dubbele plaggenmuur aan de noordzijde van mijn moestuin een hoger perk gemaakt. Tussen de rijen plaggen heb ik compost en oude paardenmest gegooit. In dat perk heb ik vervolgens aardbeien gezet.

Mijn plaggenperk met aardbeien, een enorm succes.

Het voordeel is nu dat ik niet zo hoeft te kruipen om de aardbeien te plukken. We hebben het eerste seizoen maandenlang dagelijks aardbeien gehad. Er was niet echt een bepaalde periode een piek, het bleef maar doorgaan met de aardbeien.

Opvallend was overigens dat de compostlaag in de winter na het eerste seizoen fors inzakte. Ik ben nu van plan om na dit seizoen het perk leeg te halen en er andere planten in te zetten. De aardbeien mogen dan elders gaan groeien. Tevens een mooi moment om de oude (driejarige) planten weg te doen (compostbak) en met de stekjes verder te gaan.

U ziet, ik heb geen unieke dingen verzonnen, maar ik heb wel wat eigen accenten in mijn tuin gelegd.

Ik ben ook geen super strenge Permacultuur fanaat. Ik pas er gaandeweg wel steeds meer van toe omdat het gewoon 'natuurlijk' aanvoelt. Ik zie steeds vaker leuke oplossingen die ik vervolgens op mijn manier dan ook weer toe ga passen.

Sepp Holzer heeft het in zijn opzet overigens vaak over een Hugelbeet. Een stapeling van oud hout in de vorm van stammen, met daar op takken, compost, bladeren en dat afgedekt met wat aarde waarop gezaaid of gepoot kan worden. Dat kan in de vorm van een muurtje, maar kan natuurlijk ook als ronde verhoging. De grove delen zullen in de loop van jaren composteren en hun waarde aan de aarde toevoegen. Zo'n Hugelbeet kan echt jaren meegaan, tot deze volledig gecomposteerd is. Je kan er natuurlijk ook voor kiezen deze jaarlijks op te hogen met wat er dan ook oud hout en andere resten beschikbaar is.

Compost

Ik zeg het er maar altijd bij, compost is geen mest. Compost is bodemverbeteraar. Ik ben ook geen freak die zweert bij alleen een berg compost in een hoek van de tuin. Ik heb zelf op dit moment in totaal 5 compostbakken in de tuin staan en bijna altijd zijn er 4 daarvan vol.

Compostbakken, snel en effectief compost maken.

Het voordeel van die bakken is dat ze zo snel werken. Ze kosten ook qua aanschaf niet zo heel veel en het verwerken van de stapel is vrij makkelijk. Ik schreef ooit een apart e-boekje over composteren. <http://www.tuinenstart.nl>

Zelfs als u slechts een balkon heeft, is composteren al mogelijk. Het voordeel is dat u uw afvalberg letterlijk kunt halveren.

Daar we betalen per ingeleverde kilo afval, is het bijzonder interessant om groenafval zoveel mogelijk zelf te verwerken. Het is na één seizoen prachtige aarde!

Je kan het echter ook al halfvergaan gebruiken. Bijvoorbeeld onderin potten die op het terras staan. Onderin grove compost en bovenin volledig vergane compost. Een ideale combinatie. Meng beide delen overigens ook met wat oude mest van koe of paard.

Oude mest van minstens een jaar oud, anders verbranden de wortels omdat de elementen in verse mest nog chemisch moeten worden omgevormd tot een staat waarin het een meerwaarde voor de plant is. 20 warme dagen van boven de 25 graden, of een compleet seizoen zijn nodig om de mest haar voedingswaarde voor de planten te laten krijgen.

Permacultuur/eetbare tuin in de stadstuin

Door heel bewust uw stadstuin in te richten naar de planten en misschien wat minder naar uzelf en uw eigen zonneterras (welk wel mogelijk blijft), kunt u Permacultuur ook midden in stad of dorp toepassen.

Juist in kleine tuinen moet je vaak wel woekeren met ruimte. Mijn hoogste opbrengt per tomatenplant haalde ik toen we nog een tuin van slechts 10 bij 10 meter hadden. Met twaalf planten 1800 cherrytomaatjes. Het beste jaar was ooit meer dan 2000 cherrytomaatjes. Dat is een berg tomaatjes, dat kan ik u verzekeren.

In diezelfde tuin ook frambozen, druiven, pruimen, aardbeien, hazelnoten, maar ook ieder voorjaar honderden bloembollen, gewoon omdat het zo fleurig stond.

We hadden af en toe sla, courgettes en ook ieder jaar radijsjes.

Er is heel veel mogelijk, ook in een kleine tuin. Maar de beste plek in de zon, die was voor de tomaatjes. Die opoffering was er door ons wel. We werden beloond met een zomer lang heerlijke tomaatjes.

U creëert uw eigen eetbare tuin. Misschien kunt u zelfs een hek vervangen door een prikkelstruik als framboos of braam. Het maakt de tuin al snel veel natuurlijker. Door de struiken te leiden kunt u er ook echt een hekfunctie aan geven. Denk er wel aan dat voor een hogere opbrengst deze planten ieder jaar wel drastisch gesnoeid moeten worden. Al het oude hout er uit, want op de nieuwe scheuten komen de vruchten.

Permacultuur op de akker

Het is in Nederland helaas nog echt een uitzondering als je zo'n akker weet te vinden. Men is huiverig. Al was het maar omdat je problemen kan krijgen als zeldzame dieren je prachtige akker gaan bezoeken. Dan mag je mogelijk ineens niet alles meer doen...

Permacultuur is echter goed toe te passen, maar wel raad ik boeren aan goed te kijken naar het verdienmodel. Ik vind dat een boerderijwinkel erbij echt een must is.

Dat moet je niet zomaar beginnen, maar moet geborgd worden binnen een groter geheel.

Ga dan ook samenwerken met fiets- en wandelclubs en natuurclubs zoals bijvoorbeeld IVN en scouting. Zorg dat ze langs de boerderij komen of dat ze activiteiten op de boerderij organiseren.

Het mooiste zou zijn als ze dan ook 'verplicht vrijwillig' minstens even de pauze daar houden en gestimuleerd worden wat te kopen, en of mee te helpen op het land.

Denk ook aan een abonnee model, waarbij abonnees of leden, tegen een vaste (geringe) vergoeding per jaar een deel van de opbrengst krijgen als ze die zelf komen plukken. Zo snijdt het mes ook aan beide kanten.

Voor fietsers die langsfietsen de aanbieding: "Scharrel je eigen spullen bij elkaar, afrekenen bij vertrek."

Je kan de prijzen per kilo of product netjes aangeven. Voordeel voor de boer is dat hij zelf dan geen oogst hoeft binnen te halen. Voordeel voor de consument is extreem verse producten, zongerijpt.

Voor de boer is het commercieel van heel groot belang een aantal vaste klanten te hebben.

Liefst ook een 'vrienden van' de Permacultuur boerderij. Je bent dan in wezen deels verzekerd van afzet. Probeer ook, als ze er nog zijn, lokale winkels en restaurants te interesseren voor de producten.

Je hebt in feite geen klanten, je hebt leden. Leden van je club. Als boer heb je een speciale rol binnen die club, maar je bent ook gewoon één van de leden. Heel de opzet moet goed binnen de lokale samenleving geborgd worden. Zonder die trouwe afzet is het heel moeilijk winnen van met prijzen stuntende supermarkten die lokaal ver onder de marktprijs kunnen werken om kleine lokale initiatieven om zeep te helpen.

Je kan dat als lokale producent alleen maar winnen door heel trouwe klanten te hebben die zich realiseren hoe veel waardevoller eerlijk voedsel is.

Permacultuur / eetbare tuin bronnen:

<http://www.perma-cultuur.nl>

<http://www.gezondvoedsel.com>